

Wojciech Góralski

Instytucja synodu w Kodeksie Prawa Kanonicznego Jana Pawła II

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 31/3-4, 35-44

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. WOJCIECH GÓRALSKI

**INSTYTUCJA SYNODU W KODEKSIE PRAWA KANONICZNEGO
JANA PAWŁA II**

Treść: Wstęp. 1. Synody plenarne i prowincjonalne. 2. Synody diecezjalne. Zakończenie.

Wstęp

Instytucja synodu — prowincjonalnego, plenarnego i diecezjalnego — posiada swoją bogatą historię. Już w drugim bowiem stuleciu biskupi prowincji kościelnej gromadzili się na spotkania w celu naradzenia się w sprawach wiary i obyczajów oraz zwalczania błędów i herezji. W III w. tego rodzaju zgromadzenia odbywały się często w wielu rejonach Azji, Grecji i Afryki północnej. Synody afrykańskie odbywały się pod przewodnictwem prymasa i miały charakter synodów plenarnych, podobnie zresztą jak w Hiszpanii¹. W przeciwieństwie do synodów plenarnych, obejmujących kilka prowincji, synody prowincjonalne zostały nakazane przez sobór nicejski (325 r.) oraz chalcedoński (451 r.) dwa razy do roku². Sobór laterański IV (1215 r.) polecił odbywać je raz w roku³, a sobór trydencki — co 3 lata⁴. Po soborze trydenckim synody prowincjonalne odbywały się coraz rzadziej, Kodeks Prawa Kanonicznego zaś w 1917 r. usankcjonował ich zwoływanie przynajmniej co 20 lat⁵. Częstotliwość synodu plenarnego nie była określona przez prawo.

Synody diecezjalne, sięgające swymi początkami IV wieku, odbywały się w diecezjach raz lub więcej razy w roku. Sobór laterański IV polecił biskupom — pod karą suspensy — zwoływać corocznie zgromadzenia synodalne⁶. Normę tę przypomniał następnie sobór trydencki (1545—1563)⁷, choć w praktyce nie była ona przestrzegana⁸. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 r. po-

¹ F. Bączkowiec, *Prawo kanoniczne*, t. 1, Opole 1957 s. 482—483.

² c. 3, 4, D. XVIII.

³ c. 25, x, v, 1; c. 29, x, III, 5; Zob. M. Morawski, *Synod prowincjonalny prowincji gnieźnieńskiej w dawnej Polsce*, Włocławek 1935, s. 15—16.

⁴ Conc. Trid., sess. XXIV, c. 2 de ref.

⁵ Kan. 283 KPK z 1917 r.

⁶ c. 25, x, v, 1.

⁷ Conc. Trid., sess. XXIV, c. 2 de ref.

⁸ F. Bączkowiec, dz. cyt., t. 1, s. 522—523.

lecił biskupom zwoływanie synodów diecezjalnych przynajmniej co 10 lat⁹.

Sobór watykański II w dekrete *Presbyterorum ordinis*, nawiązując do idei synodów, stwierdził: „Już od pierwszych wieków Kościoła biskupi stojący na czele poszczególnych Kościołów, w poczuciu więzi braterskiej miłości oraz przekazanego apostołom powszechnego posłannictwa, zespalali swe siły i zamierzenia na pomnożenie dobra zarówno wspólnego, jak i właściwego poszczególnym Kościołom. W tym celu organizowano czy to sobory, czy synody prowincjonalne, czy wreszcie synody plenarne, na których biskupi ustalali jednakowy dla różnych Kościołów sposób zarówno nauczania prawd wiary, jak i normowania dyscypliny kościelnej.

Obecny św. Sobór Powszechny wyraża życzenie, by czcigodne instytucje soborów i synodów nabrały nowej mocy, dzięki czemu można by należycie i skutecznie zatroszczyć się o wzrost wiary i zachowanie karności w różnych Kościołach, stosownie do okoliczności czasu”¹⁰.

Sobór watykański II zatem dostrzegł potrzebę podtrzymania tradycji synodów, sugerując jednocześnie odnowę tej instytucji. Odnowa ta została podjęta w ramach prac nad rewizją i kodyfikacją prawa kanonicznego i znalazła swój ostateczny wyraz w dyspozycjach kodeksu Jana Pawła II.

1. Synody plenarne i prowincjonalne

O synodzie plenarnym i synodzie prowincjonalnym kodeks z 1983 r. traktuje w rozdziale III — *Synody partykularne* (kan. 439—446) tytułu II (*Zespoły Kościołów partykularnych*) sekcji II (*Kościół partykularny i ustanowiona w nim władza*) księgi II.

a) Synody plenarne

Synod plenarny, w rozumieniu kan. 439 § 1, to zgromadzenie reprezentujące wszystkie Kościoły partykularne tej samej Konferencji Episkopatu, a więc danego regionu kościelnego. Region kościelny stanowi bowiem zespół Kościołów partykularnych łączący sąsiednie prowincje kościelne (metropolie)¹¹.

Gdy chodzi o częstotliwość synodu plenarnego, to prawodawca pozostawia to do decyzji Konferencji Episkopatu, która stanowi władzę regionu. Ona to decyduje o zwołaniu wymienionego zgromadzenia, gdy uzna to za konieczne lub pożyteczne. Decyzja Konferencji Episkopatu winna jednak zyskać w każdym przypadku

⁹ Kan. 356 § 1 KPK z 1917 r.

¹⁰ Dekret *Presbyterorum ordinis*, n. 36.

¹¹ Zob. kan. 431 § 1 oraz kan. 433 § 1 KPK.

aprobata Stolicy Apostolskiej¹². Do Konferencji Episkopatu należą także wskazanie miejsca odbycia synodu, w granicach terytorium, dla którego jest ona ustanowiona¹³, jak również wybranie — spośród biskupów diecezjalnych — przewodniczącego synodu, który wymaga jednak zatwierdzenia Stolicy Apostolskiej¹⁴. Wreszcie w gestii tejże Konferencji leży ustalenie regulaminu postępowania podczas synodu, tematów, które mają stanowić przedmiot obrad, wskazania czasu rozpoczęcia i trwania zgromadzenia synodalnego, jego przeniesienia, przedłużenia i zakończenia¹⁵.

Wśród uczestników synodu plenarnego można wyróżnić cztery kategorie: 1) tych, których należy wezwać i którzy cieszą się głosem decydującym; 2) tych, których można wezwać z prawem głosu decydującego; 3) tych, których należy wezwać, lecz tylko z głosem doradczym; 4) tych, których można wezwać, lecz jedynie z głosem doradczym.

Na synod należy wezwać — mają oni głos decydujący — następujących jego uczestników: biskupów diecezjalnych, biskupów koadiutorów, biskupów pomocniczych oraz innych biskupów tytularnych, którzy na danym terytorium wykonują szczególne zadanie, zleczone im przez Stolicę Apostolską lub Konferencję Episkopatu¹⁶. Nietrudno zauważyć, iż tego rodzaju skład osobowy pokrywa się ze składem Konferencji Episkopatu, z jednym wszakże wyjątkiem. Do Konferencji Episkopatu wchodzi także ci rządcy Kościołów partykularnych, którzy w prawie zrównani są z biskupami diecezjalnymi¹⁷.

Na synod mogą być wezwani z prawem głosu decydującego inni biskupi tytularni, także emerytowani, mieszkający na terytorium danego regionu¹⁸.

Należy wezwać na synod, lecz tylko z głosem doradczym: wikariuszy generalnych i wikariuszy biskupich Kościołów partykularnych wchodzących do regionu kościelnego, wyższych przełożonych instytutów zakonnych oraz stowarzyszeń życia apostołskiego, w liczbie ustalonej przez Konferencję Episkopatu, wybranych przez wszystkich wyższych przełożonych wymienionych instytutów i stowarzyszeń mających swoją siedzibę na terytorium regionu, rektorów uniwersytetów kościelnych i katolickich oraz dziekanów wydziałów teologii i prawa kanonicznego, mających swoją siedzibę na terytorium regionu oraz niektórych rektorów wyższych seminariów duchownych w liczbie ustalonej przez Konferen-

¹² Kan. 439 § 1 KPK.

¹³ Kan. 441, 2° KPK.

¹⁴ Kan. 441, 3° KPK.

¹⁵ Kan. 441, 4° KPK.

¹⁶ Kan. 443, § 1, 1°—3° KPK.

¹⁷ Zob. kan. 450 § 1 KPK.

¹⁸ Kan. 443, § 2 KPK.

cję Episkopatu, wybranych przez wszystkich rektorów wymienionych seminariów w regionie¹⁹.

Wreszcie na synod można wezwać, lecz tylko z głosem doradczym, kapłanów oraz innych wiernych, w liczbie nie przekraczającej połowy osób należących do trzech pierwszych, wyżej wskazanych kategorii uczestników²⁰.

Ponadto wolno zaprosić na synod — w charakterze gości — również inne osoby, gdy Konferencji Episkopatu wyda się to wskazane²¹. Nie potrzeba dodawać, iż osoby takie nie posiadają na synodzie prawa głosu, nawet doradczego.

Wezwani na synod plenarny obowiązani są wziąć w nim udział. Gdy nie mogą zadośćuczynić temu obowiązkowi dla uzasadnionego powodu, powinni o tym powiadomić przewodniczącego synodu²². Wysłanie na obrady synodalne pełnomocnika możliwe jest tylko wówczas, gdy na przeszkodę napotyka uczestnik posiadający prawo głosu decydującego. Pełnomocnik posiada wówczas jedynie głos doradczy²³.

Synodowi plenarnemu przypisuje się określone zadania. Przede wszystkim synod ma zatroszczyć się o zaspokojenie potrzeb duszpasterskich Ludu Bożego zamieszkującego dany region kościelny. Jest to istotna powinność wymienionego zgromadzenia, będąca wyrazem troski prawodawcy o potrzeby duszpasterskie całego Ludu Bożego, a więc tak duchownych, jak i osób zakonnych oraz świeckich. To swoje wiodące zadanie synod może realizować na drodze władzy rządzenia, zwłaszcza ustawodawczej, w którą jest wyposażony. Synod plenarny może więc stanowić prawo partykularne dla danego regionu, z uwzględnieniem norm prawa powszechnego²⁴. Sam kodeks sugeruje kierunek przedsięwzięć ustawodawczych zgromadzenia synodalnego, zaznaczając, iż powinny one zmierzać do przyczyniania się do wzrostu wiary, ukierunkowania wspólnej działalności pasterskiej, poprawy obyczajów, zachowania, wprowadzenia lub strzeżenia jednolitej dyscypliny kościelnej²⁵.

Wszystkie akta synodu przewodniczący obowiązany jest przesłać do Stolicy Apostolskiej. W myśl konstytucji apostolskiej Pawła VI *Regimini*, chodzi tu o Kongregację Biskupów²⁶. Dopiero po przejrzaniu przez nią wydanych przez synod uchwał można przystąpić

¹⁹ Kan. 443 § 3, 1°—4° KPK.

²⁰ Kan. 443 § 4 KPK.

²¹ Kan. 443 § 6 KPK.

²² Kan. 444 § 1 KPK.

²³ Kan. 444 § 2 KPK.

²⁴ Kan. 445 KPK.

²⁵ Tamże.

²⁶ Zob. E. Sztafrowski, *Kuria Rzymska*, Warszawa 1981, s. 92.

do ich promulgacji. Jej sposób oraz czas, od którego uchwały te mają obowiązywać zależą od synodu²⁷.

Normy kodeksu Jana Pawła II wnoszą zatem szereg zmian w stosunku do ustaleń kodeksu Piusa X i Benedykta XV w omawianej dziedzinie. Do najbardziej znaczących należy zaliczyć przekazanie Konferencji Episkopatu tych prerogatyw, którymi — w myśl dawnego prawa — cieszył się na synodzie legat papieski²⁸, jak również znaczne poszerzenie kręgu uczestników zgromadzenia synodalnego²⁹.

b) Synody prowincjonalne

Synod prowincjonalny — to zgromadzenie reprezentujące wszystkie Kościoły partykularne tej samej prowincji kościelnej³⁰. Obok metropolity, posiada on — jak zaznacza kan. 432 § 1 — władzę o wymienionej jednostce kościelnej.

Częstotliwość odbywania synodu prowincjonalnego została pozostawiona uznaniu większości biskupów diecezjalnych prowincji. Większość ta, ilekroć wyda jej się to pożyteczne, jest upoważniona do podjęcia takiej decyzji³¹. Nie powinno się wszakże zwoływać synodu podczas wakansu stolicy metropolitalnej³².

Jeśli granice danej prowincji kościelnej pokrywają się z granicami kraju, wówczas zwołanie synodu prowincjonalnego należy do miejscowej Konferencji Episkopatu, po uzyskaniu aprobaty Stolicy Apostolskiej³³.

Określone uprawnienia — analogiczne do uprawnień Konferencji Episkopatu w odniesieniu do synodu plenarnego — w stosunku do synodu prowincjonalnego posiada metropolita. On to, za zgodą większej części biskupów diecezjalnych prowincji (suffraganów) zwołuje synod, wybiera miejsce dla jego odbycia w granicach terytorium prowincji, ustala porządek działania oraz tematy obrad, oznacza czas rozpoczęcia i trwania synodu, jego przeniesienia, przedłużenia i zakończenia³⁴. Metropolita upoważniony jest ponadto do przewodniczenia zgromadzeniu synodalne-

²⁷ Kan. 446 KPK.

²⁸ Por. kan. 281 i 288 KPK z 1917 r.

²⁹ Por. kan. 282 KPK z 1917 r.; Zob. J. Listl, *Plenarkonzil und Bischofskonferenz*, [w] *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, Regensburg 1983, s. 307—308; A. Abate, *La sacra gerarchia nel nuovo codice di diritto canonico*, [w] *La nuova legislazione canonica*, Roma 1983, s. 211—213; T. Bertone, *Fedeli, laici, chierici e costituzione gerarchica*, [w] *La normativa del nuovo codice*, Brescia 1983, s. 94—95.

³⁰ Kan. 440 § 1 KPK.

³¹ Tamże.

³² Kan. 440 § 2 KPK.

³³ Kan. 439 § 2 KPK.

³⁴ Kan. 442 § 1 KPK.

mu. W przypadku zaś przeszkody prawnej, zastępuje go w tej czynności jeden z biskupów diecezjalnych prowincji kościelnej, wybrany przez pozostałych sufraganów³⁵.

Gdy chodzi o uczestników synodu prowincjonalnego, to obowiązują tutaj omówione już normy dotyczące uczestników synodu plenarnego³⁶. Zachodzi jedynie nieznaczna różnica, na synod bowiem prowincjonalny należy ponadto wezwać kapituły katedralne oraz Radę kapłańską i Radę duszpasterską każdego Kościoła partykularnego wchodzącego w skład metropolii. Wszystkie wymienione kolegia winny być reprezentowane na obradach synodalnych przez swoich przedstawicieli, wybranych w sposób kolegialny po dwóch z każdego kolegium. Mają oni wówczas prawo do udziału w synodzie, lecz jedynie z głosem doradczym³⁷.

Podobnie jak w odniesieniu do synodu plenarnego, wszyscy wezwani na synod prowincjonalny mają obowiązek wzięcia w nim udziału, chyba że z uzasadnionego powodu nie mogą tego uczynić. Obowiązani są wówczas powiadomić o przeszkodzie przewodniczącego synodu³⁸. Wezwani na synod z głosem decydującym, w wypadku zaistnienia słusznej przeszkody, mogą wysłać pełnomocnika, cieszącego się tylko głosem doradczym³⁹.

Zadania i cele synodu, o którym mowa, są identyczne w stosunku do zadań i celów synodu plenarnego, i które wyżej przedstawiono⁴⁰. Synod prowincjonalny, w wykonywaniu swojej władzy rządzenia, zwłaszcza ustawodawczej, winien mieć na uwadze zarządzenie potrzebom duszpasterskim Ludu Bożego metropolii.

To, co powiedziano o przesyłaniu do Stolicy Apostolskiej akt synodu plenarnego oraz promulgacji uchwał synodalnych, należy również odnieść do synodu prowincjonalnego⁴¹.

Ustawodawstwo Jana Pawła II poszerza i w tym przypadku krąg kategorii osób, które powinny lub mogą być uczestnikami zgromadzenia synodalnego.

2. Synody diecezjalne

O synodzie diecezjalnym nowy Kodeks Prawa Kanonicznego traktuje w rozdziale I — *Synod diecezjalny* (kan. 460—468) tytułu III (*Wewnętrzna organizacja Kościołów partykularnych*) wymienionej już sekcji II księgi III.

Synod diecezjalny, w myśl kan. 460, to zgromadzenie wybra-

³⁵ Kan. 442 § 2 KPK.

³⁶ Zob. kan. 443 §§ 1—4 KPK.

³⁷ Kan. 443 § 4 KPK.

³⁸ Kan. 444 § 1 KPK.

³⁹ Kan. 444 § 2 KPK.

⁴⁰ Zob. kan. 445 KPK.

⁴¹ Kan. 446 KPK.

nych kapłanów oraz innych wiernych Kościoła partykularnego, którzy dla dobra całej wspólnoty diecezjalnej świadczą pomoc biskupowi diecezjalnemu. Zgromadzenie synodalne na tym forum stanowi więc określoną formę współpracy biskupa ze swoim prezbiterium oraz z innymi wiernymi diecezji. Do tego rodzaju współpracy zachęca konstytucja soboru watykańskiego II *Lumen gentium*, gdy mówi: „Biskup zaś ma uważać kapłanów, współpracowników swoich, za synów i przyjaciół podobnie jak Chrystus uczniów swoich nazywa już nie sługami, lecz przyjaciółmi”⁴². Obrady synodalne skupiające kapłanów i pozostałych przedstawicieli Ludu Bożego diecezji pozwalają właśnie zastanowić się wspólnie z biskupem nad doniosłymi sprawami lokalnymi i podejmować normy, które by usprawniły działalność Kościoła partykularnego⁴³. Trzeba jednak pamiętać, iż jedynym ustawodawcą na synodzie, kompetentnym do wydawania wspomnianych norm, jest biskup diecezjalny. Pozostali bowiem uczestnicy tego zgromadzenia posiadają jedynie głos doradczy⁴⁴. Również wyłącznie do biskupa diecezjalnego należy podpisywanie deklaracji i dekretów synodalnych, które tylko jego autorytetem mogą być promulgowane⁴⁵.

Podczas, gdy KPK z 1917 r. polecał odbywać synod diecezjalny przynajmniej co 10 lat⁴⁶, zbiór Jana Pawła II nakazuje odbywać go wówczas, ilekroć zdaniem biskupa diecezjalnego i po wysłuchaniu opinii Rady kapłańskiej, przemawiają za tym okoliczności⁴⁷. W przypadku powierzenia biskupowi troski o kilka diecezji lub w przypadku, gdy drugą diecezją kieruje jako administrator apostolski, może on zwołać tylko jeden synod dla wszystkich powierzonych sobie Kościołów partykularnych⁴⁸.

Zwołanie synodu diecezjalnego należy do biskupa diecezjalnego, nie zaś do tymczasowego rządcy diecezji⁴⁹. Tak więc np. nie jest tutaj kompetentny administrator diecezjalny. Również do biskupa diecezjalnego należy przewodniczenie synodowi. Wolno mu jednak delegować — na poszczególne sesje zgromadzenia synodalnego — wikariusza generalnego lub wikariusza biskupiego⁵⁰.

Gdy chodzi o uczestników synodu, którzy powinni być nań wezwani — mają więc obowiązek uczestniczenia w obradach — za-

⁴² Konstytucja *Lumen gentium*, s. 28.

⁴³ Zob. M. Żurowski, *Hierarchiczne funkcje zarządzania Kościołem*, t. 2, Warszawa 1979, s. 248.

⁴⁴ Kan. 466 KPK.

⁴⁵ Tamże.

⁴⁶ Kan. 356 § 1 KPK z 1917 r.

⁴⁷ Kan. 461 § 1 KPK.

⁴⁸ Kan. 461 § 2 KPK.

⁴⁹ Kan. 462 § 1 KPK.

⁵⁰ Kan. 462 § 2 KPK.

szy tutaj zmiany w stosunku do dawnego prawa. Tak więc prawo do udziału w synodzie przysługuje: biskupowi koadiutorowi, biskupom pomocniczym, wikariuszom generalnym, wikariuszom biskupim, wikariuszowi sądowemu (czyli oficjałowi), kanonikom kapity katedralnej, członkom Rady kapłańskiej, wiernym świeckim, także członkom instytutów życia konsekrowanego, wybranym przez Radę duszpasterską w sposób i w liczbie określonych przez biskupa diecezjalnego (tam, gdzie nie ma Rady duszpasterskiej — w sposób oznaczony przez biskupa diecezjalnego), rektorowi wyższego seminarium diecezjalnego, dziekanom, kapłanom — po jednym z każdego dekanatu, wybranym przez wszystkich sprawujących tam duszpasterstwo (należy także wybrać ich zastępców), przełożonym instytutów zakonnych i stowarzyszeń życia apostolskiego, które posiadają dom w diecezji, wybranym w liczbie i w sposób określony przez biskupa diecezjalnego ⁵¹.

Ponadto biskup diecezjalny może wezwać na synod — w charakterze członków — także inne osoby: duchowne, członków instytutów życia konsekrowanego i wiernych świeckich ⁵².

Wolno wreszcie biskupowi diecezjalnemu wezwać na synod diecezjalny — w charakterze obserwatorów — niektórych wyznawców Kościołów czy wspólnot kościelnych nie pozostających w pełnej wspólnotocie z Kościołem katolickim, tak pełniących tam funkcje, jak i zwykłych członków ⁵³. Norma ta posiada więc wymiar ekumeniczny.

Uczestnik synodu, który nie mógłby przybyć na obrady z powodu prawnie uzasadnionej przeszkody, nie może wysłać za siebie pełnomocnika. Winien jednak powiadomić biskupa diecezjalnego o zaistniałej przeszkodzie ⁵⁴.

Zaproponowane tematy obrad synodalnych powinny być podane swobodnemu omówieniu przez członków synodu podczas sesji synodalnych ⁵⁵. W tym miejscu wypada nadmienić, iż w celu lepszego przygotowania synodu, można już wcześniej ustanowić odnośne komisje przygotowawcze, o czym wyraźnie wspominał kodeks z 1917 r. ⁵⁶ Komisje miałyby za zadanie wcześniejsze przedyskutowanie materii synodalnej, a nawet — wydaje się — projektu samych dekretów synodalnych ⁵⁷.

⁵¹ Kan. 463 § 1, 1°—9° KPK.

⁵² Kan. 463 § 2 KPK.

⁵³ Kan. 464 § 3 KPK.

⁵⁴ Kan. 464 KPK.

⁵⁵ Kan. 465 KPK.

⁵⁶ „Gdyby biskup uważał za pożyteczne, powinien w odpowiednim czasie przed synodem powołać komisje czy zespoły, złożone z kleru miasta biskupiego i diecezji, w celu przygotowania spraw na obrady synodalne”. Kan. 360 § 1 KPK z 1917 r.

⁵⁷ Por. M. Żurowski, dz. cyt., s. 249; Zob. *Instrukcja Kongregacji Biskupów o pasterskiej postudze biskupów*, n. 164, [w] Posoborowe pra-

Zapadłe na synodzie uchwały — deklaracje i dekrety — biskup diecezjalny winien podać do wiadomości metropolicie oraz Konferencji Episkopatu⁵⁸. Nie ma więc obowiązku przysyłania ani akt synodu, ani jego uchwał, Stolicy Apostolskiej do przejrzenia. Wynika to stąd, iż chodzi jedynie o prawo diecezjalne, a prawodawcą jest tu właśnie biskup. Zapoznanie z deklaracjami i dekretami, jakie zapadły na zgromadzeniu synodalnym metropolity oraz Konferencji Episkopatu ma na celu nie tylko zwykłe rejestrowanie tego, co dzieje się w poszczególnych diecezjach, ale także — i chyba przede wszystkim — współpracę biskupów diecezjalnych na polu synodalnym, której koordynatorem jest właśnie tak metropolita — w prowincji kościelnej, jak i Konferencja Biskupów — w regionie kościelnym.

Zawieszenie synodu diecezjalnego, jak również jego rozwiązanie pozostaje — z natury rzeczy — zostawione biskupowi diecezjalnemu⁵⁹. Ze zrozumiałych też względów, z chwilą wakansu lub przeszkody w działaniu stolicy biskupiej synod diecezjalny zostaje przerwany na mocy samego prawa, dopóki nowy biskup diecezjalny nie poleci go kontynuować lub nie stwierdzi, że został rozwiązany⁶⁰.

Koncepcja synodu diecezjalnego zaprezentowana w kodeksie Jana Pawła II, nie odbiegająca w sprawach istotnych od modelu zawartego w poprzednim zbiorze, czyni tę instytucję — w duchu soboru watykańskiego II — bardziej skutecznym narzędziem pomnażania dobra duchowego całej wspólnoty Kościoła partykularnego.

Zakończenie

Nowy zbiór prawa kanonicznego nie pomniejszył w niczym — wbrew wyrażanym niekiedy obawom — roli synodów partykularnych. Niezależnie od roli Konferencji Episkopatu, którą prawo posoborowe, łącznie z kodeksem Jana Pawła II, przyznało tej instytucji, synody, zarówno plenarne, jak i prowincjonalne mają szerokie możliwości oddziaływania na kształtowanie życia religijnego Ludu Bożego w odnośnych jednostkach. To prawda, iż gdy chodzi o synod plenarny, wiodące miejsce — posiadając głos decydujący — zajmują tutaj ci, którzy wchodzi w skład Konferencji Episkopatu. Niemniej jednak jest to w sumie forum o znacznie szerszym składzie uczestników, którzy, choć z głosem do-

wodawstwo Kościelne (wyd. E. Sztafrowski), t. 6, z. 1, Warszawa 1975, s. 231.

⁵⁸ Kan. 467 KPK.

⁵⁹ Kan. 468 § 1 KPK.

⁶⁰ Kan. 468 § 2 KPK; Zob. H. Schmitz, *Die konsultations organe des Diözesanbischofs*, [w] *Handbuch*, jw., s. 354—355.

radczym, mogą mieć niemały wpływ na ostateczny kształt uchwał synodalnych.

Mając na uwadze rolę Konferencji Biskupów w regionach kościelnych, zupełnie słusznie prawodawca pozostawił temu właśnie organowi swobodę w decydowaniu o tym, kiedy odbycie synodu plenarnego jest konieczne lub pożyteczne. Każda jednak tego rodzaju decyzja winna uzyskać aprobatę Stolicy Apostolskiej.

Zapewne rzadziej będzie się odbywał synod prowincjonalny. Prawodawca nie zrywa jednak — i słusznie — z bogatą tradycją w tym względzie. Pozostawia nadal możliwość omówienia na takim właśnie forum tego, co może nurtować daną metropolię. Już nie co 20 lat, a wtedy, gdy wyda się to pożyteczne większej części biskupów diecezjalnych prowincji, zgromadzenie takie powinno się odbyć. Słusznie zrezygnowano z owego minimum częstotliwości dla tego rodzaju zebrań.

Duże możliwości otwierają się przed synodem diecezjalnym. Kościoły partykularne, zgodnie z wypróbowaną tradycją, potrzebują takich zgromadzeń. Mogą się one odbywać wówczas, gdy biskup diecezjalny, wysłuchawszy zdania Rady kapłańskiej uzna to za stosowne z uwagi na okoliczności. Dawny przepis, wyznaczający jako minimum zwoływanie synodu co 10 lat, był trochę sztuczny i napotykał w praktyce na trudności.

Powstałe po soborze watykańskim II nowe organy kolegalne, zwłaszcza Rada kapłańska, zmieniły nieco profil kategorii uczestników synodu. To samo można powiedzieć o dopuszczeniu do forum synodalnego osób świeckich. Zapewni to niewątpliwie obradom bardziej kompetentne i reprezentatywne quorum.

Z pewnością charakter synodów partykularnych zaprezentowany w kodeksie posoborowym będzie nieco inny, niż w okresie dawnego prawa. Nie znaczy to jednak, iż rys duszpasterski tych zgromadzeń ma pozbawić podjęte na nich uchwały charakteru norm prawnych.

I concili particolari e diocesani nel Codice di Diritto Canonico di Giovanni Paolo II

L'istituzione del concilio — provinciale, plenario e diocesano — gode la sua storia assai ricca. La legislazione canonica fin dai primi secoli tendeva progressivamente a stabilire le norme riguardanti queste riunioni. Nel Codice di Diritto Canonico del 1917 si trattava dei concili particolari e diocesani nel libro II. Anche il codice del 1983 tratta di essi nello stesso libro.

L'autore presenta le nuove norme relativamente ai concili plenari, provinciali e diocesani. Nel commento si indica le differenze in rapporto al codice di Pio X e Benedetto XV.